МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Львівський національний університет імені Івана Франка
Філософський факультет
Кафедра психології

Затверджено
на засіданні кафедри психології
філософського факультету
Львівського національного університету
імені Івана Франка
(протокол № 1 від 29.08.2023 р.)

Завідувач кафедри: _____
проф. Софія ГРАБОВСЬКА

Силабус освітньої компоненти

«Прикладні аспекти спеціальної психології»,

що викладається в межах ОНП «Психологія» третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти

Львів 2023 р.

Назва освітньої компоненти	ПРИКЛАДНІ АСПЕКТИ СПЕЦІАЛЬНОЇ ПСИХОЛОГІЇ
Адреса викладання	Львівський національний університет імені Івана Франка, м. Львів, вулиця М. Коперника, 3
Факультет та кафедра, за якою закріплена освітня компонента	Філософський факультет, кафедра психології
Галузь знань, шифр та назва спеціальності	05 Соціальні та поведінкові науки 053 Психологія Для здобувачів третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти
Викладач (-і) освітньої компоненти	**Гребінь Наталія Валеріївна**, кандидат психологічних наук, доцент, доцент кафедри психології філософського факультету
Контактна інформація викладачів	Mob.: 095 224 18 05 e-mail : nataliya.hrebin@lnu.edu.ua
Консультації з питань навчання відбуваються	Щопонеділка, 17.00-18.00 год. (дистанційно) https://us02web.zoom.us/j/7122940627?pwd=4MLrxLeBBcRB3IN6mHpYOJB37qnBI7.1&omn=82763912632
Сторінка розміщення освітньої компоненти	Матеріали на сайті кафедри психології – https://filos.lnu.edu.ua/academics/bachelor/spetsialnist-psykholohiia-053
Інформація про освітню компоненту	Для аспірантів другого року навчання. Освітню компоненту розроблено таким чином, щоб надати учасникам необхідні знання, обов'язкові для того, щоб формувати професійний підхід до психологічного супроводу у інклюзивному освітньому просторі осіб з особливими потребами, які мають різні варіанти порушення розвитку різної важкості (зокрема, порушення зору, слуху, опорно-рухового апарату, мовлення, розлади аутистичного спектру тощо).
Коротка анотація освітньої компоненти	В освітній компоненті представлено як огляд концепцій дизонтогенезу, так і методи психологічної діагностики осіб з особливими потребами, а також технології психокорекційної роботи з дітьми із порушеним психофізичним розвитком в інклюзивному освітньому просторі
Мета та цілі освітньої компоненти	Метою вивчення дисципліни є висвітлення основних закономірностей та особливостей розвитку осіб із психофізичними порушеннями, організації комплексної психологічної діагностики, психологічної допомоги дітям з особливими освітніми потребами, а також засад ефективного навчання, виховання та розвитку в умовах інклюзивного освітнього простору.
Література для вивчення освітньої	Основна література: 1. Боднар, К. М. (2019) Теорія і практика інклюзивної освіти. Кривий ріг: Проект «Підтримка інклюзивної

компоненти	освіти у м. Кривий Ріг». 2. Дуткевич, Т.В. (2019). Дитяча розвивально-корекційна психологія. Київ.: Центр навчальної літератури. 3. Кобильченко, В. (2020) Спеціальна психологія. Київ : ВЦ «Академія». 4. Островська, К.О. (2006) Аутизм: проблеми психологічної допомоги. Навчальний посібник. Львів: Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка. 5. Пєтухова, І. О., Заушнікова, М. Ю. (2022). Спеціальна психологія : навчальний посібник. Ірпінь : Державний податковий університет. 6. Порошенко, М. (2019). Інклюзивна освіта: навчальний посібник. Київ: ТОВ «Агенство Україна». 7. Романчук, О. (2010). Розлади спектру аутизму в запитаннях та відповідях. Львів : Колесо. 8. Скрипник, Т. В. (2010). Феноменологія аутизму: монографія. Київ: Фенікс. 9. Чеботарьова, О. В. (2018). Дитина із синдромом Дауна. Харків : Вид-во «Ранок», ВГ «Кенгуру». Додаткова література: 1. Бондар, Є.О. (2004). Виховання осіб з психофізичними вадами як соціальна проблема. Актуальні проблеми навчання та виховання людей з особливими потребами: зб. наук. пр. Київ: Університет "Україна". 2. Вольнова, Л. Чинники виникнення та посилення проявів тривоги у дітей дошкільного віку (2020). Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова, Серія 12 : Психологічні науки : зб. наук. праць. - Київ : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 9 (54), С. 32-45. 3. Ганіткевич, Я. Соколянський Іван – видатний психоневролог, організатор Інституту дефектології в Харкові, професор медичного інституту, засновник оригінального методу навчання дітей з втратою зору і слуху, двічі арештований органами НКВД. - Режим доступу: https://ntsh.org/node/486 4. Гошовська, Д.Т. (2011). Спеціальна психологія та методика педагогічно-корекційного тренінгу: [навчально-методичний посібник].- Луцьк. 5. Даніелс, Е. Р. Стаффорд, К. (2000). Залучення дітей з особливими потребами до загальноосвітніх класів. Львів: Т-во «Надія». 6. Данілавічютє, Е. А. & Литовченко, С. В. (2012)/ Стратегії викладання в інклюзивному класі : навч.-метод. посіб. Київ. : Видавн. Група А.С.К.‖. 7. Дерень, О., Пруська, А., Рибак, Ю. (2015). Діти із синдромом Дауна: факти, навчання, допомога. Київ.: ТОВ «Видавничий дім «Плеяди». 8. Дічек, Н. П. (2007). Київський лікарсько-педагогічний інститут (1904-1914) – провісник вітчизняних спеціальних закладів освіти для дітей з вадами розвитку і поведінки. Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка. (35), 54-61. http://eprints.zu.edu.ua/2108/1/5.pdf 9. Дятленко, Н. М, Патрикеєва, О. О., Софій Н. З. та ін. (2013). Індекс інклюзії: дошкільний навчальний заклад: Навчально-методичний посібник. Київ: ТОВ «Видавничий дім “Плеяди”». 10. Зубрицька, А. А. (2014). Внесок Льва Семеновича Виготського у процес корекції і розвитку дітей з

інтелектуальною недостатністю. Довкілля та здоров'я, 2, 75-79. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/dtz_2014_2_16
11. Коган, О.В. та ін. (2019). Організаційні засади діяльності асистента вчителя в інклюзивному класі : метод. посіб. Харків: «Друкарня Мадрид».
12. Колупаєва, А. А. Інклюзивна освіта: реалії та перспективи. Київ : Самміт-книга.
13. Колупаєва, А.А. (2007). Педагогічні основи інтегрування школярів з особливостями психофізичного розвитку в загальноосвітні навчальні заклади: Монографія. Київ: Педагогічна думка.
14. Компанець, Н.М., Луценко, І.В., Коваль, Л.В. (2018). Організаційно-методичний супровід дитини з особливими освітніми потребами в умовах ДНЗ. Київ: Видавнича група «Атопол».
15. Лалак, Н.В. (2019) Особливості психолого-педагогічного супроводу дітей з обмеженими можливостями в умовах інклюзії. Психологія: теорія і практика, 1(3), 100-107.
16. Лорман, Т., Хеппелер, Дж., Харві, Д. (2010). Інклюзивна освіта. Підтримка розмаїття у класі: практ. Посіб. Київ: СПД–ФО Парашин І.С.
17. Марценковський, І.А., Дубовик, К.В. (2017). Тикозні розлади: особливості діагностики та терапевтичні стратегії. НейроNEWS. Неврология и психиатрия, № 2 (86), 31-36. https://neuronews.com.ua/uploads/issues/2017/2(86)/NN17-2_3136_680698744ca4549f27e8068875dcdc7d.pdf
18. Нагорна, О. Б. (2016). Особливості корекційно-виховної роботи з дітьми з особливими освітніми потребами: навчально-методичний посібник. Рівне.
19. Начинова, О. В. (2019). Діагностика дислексії у дітей молодшого шкільного віку. Науковий вісник Південноукраїнського національного педагогічного університету імені К. Д. Ушинського : зб. наук. праць. Одеса : ПНПУ імені К. Д, Ушинського, 58-63.
20. Некраш, Л. М. (2019). Особливості розвитку дітей із синдромом Дауна у ранньому віці. Теорія та методика навчання, 18, Т.3, 115-118.
21. Орос, М.М., Яцинин, Р.Ю. (2019). Генералізований тривожний розлад. НейроNews, 5(106), 47 – 52.
22. Пахомова, Н. Г. (2009). Діагностика мовленнєвої готовності дітей старшого дошкільного віку з дизартрією до навчання в школі : Навчально-методичний посібник. Полтава:ТОВ «АСМІ»., 107с.
23. Путівник для батьків дітей з особливими освітніми потребами: Навчально-методичний посібник / За заг. ред. Колупаєвої А.А. – К.: –ТОВ ВПЦ «Літопис –ХХ» - 2010. (Книга 7. Дитина із порушенням мовленнєвого розвитку).
24. П'ятакова, Г., Ферт, О. (2014). Модель допомоги дитині з ГРДУ в сім'ї та школі. Rozwój polskiej i ukraińskiej teorii i praktyki pedagogicznej na przestrzeni XIX–XXI wieku. T. 3. Dziecko w teorii i praktyce pedagogicznej. Publikacja sfinansowana przez Instytut Pedagogiki Uniwersytetu Wrocławskiego, Oficyna Wydawnicza ATUT. Wrocław : Wrocławskie Wydawnictwo Oświatowe.
25. Савчук, Л.О., Юхимець, І.В., Яценюк, Л.І. (2012). Критерії оцінювання досягнень учнів початкових класів з особливими освітніми потребами, які навчаються у загальноосвітніх школах в умовах

інклюзії. Довідник науково-дослідницької лабораторії інклюзивної освіти. Рівне: РОІППО.
26. Роюк, С. Є. (2009). Міжособистісна взаємодія дітей із вадами слуху. Психологічні перспективи, 14, 135 – 142.
27. Фаласеніді, Т. М. (2015) Стратегії навчання і педагогічна підтримка учнів з гіперактивним розладом та дефіцитом уваги в умовах загальноосвітньої школи: методичні рекомендації. Львів: «Свічадо».
28. Ферт О. (2012). Діяльність Львівського інклюзивного ресурсного центру як інструменту формування інклюзивної освітньої політики в регіоні на основі напрацювань канадсько-українського проекту ―Інклюзивна освіта для дітей з особливими потребами в Україні. Аналіз досягнень та проблемних питань. Вища освіта України. 2012, 387–394.
29. Ферт, О. Обдаровані діти з ГРДУ: позитивні сторони та складності у навчанні. Креативність і творчість. Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Соціологія. Психологія. Педагогіка, 1, 144-147.
30. Ферт, О. (2014).Теоретичні підходи до організації інклюзивної освіти в Україні і Канаді. Гуманітарний вісник Державного вищого навчального закладу, 29, Т. IV, 512-519.
31. Fahnehjelm, C., Dahl, S., Skriapa Manta, A., Lindstrand, A., Wickström, R., & Fahnehjelm, K. (2020). Viktigt att överväga utredning av barn med optikusmissbildningar [Important to evaluate children with visual impairment]. Lakartidningen, 117, 19238.
32. Vovchenko, O. A., Lytvynova, N. A., Tsekhmister, Y. V., Hoshovska, D. T., & Vichalkovska, N. K. (2022). Socialisation of Adolescents with Cognitive Disorders through Emotional Intelligence. Journal of Intellectual Disability - Diagnosis and Treatment, 10(1), 56–69. https://doi.org/10.6000/2292-2598.2022.10.01.7

Інформаційні ресурси

- http://posibnyk.nus.org.ua/basic-normative-documents/
- http://www.openlife.lviv.ua/
- http://www.dcp.com.ua/
- «Я зраділа, коли дізналася, що в мене дислексія». Особистий досвід. https://www.the-village.com.ua/village/city/city-experience/281099-disleksiya
- Вчимо учнів «зламувати» текст https://osvitoria.media/experience/vchymo-uchniv-zlamuvaty-tekst/
- Видео ролік про дитину з селективнм мутизмом:
  - https://www.youtube.com/watch?v=NkXFULOtuns
- https://moyaosvita.com.ua/rizne/kim-pik-biografiya/#_8211-2
- https://www.aruma.com.au/about-us/blog/get-to-know-the-real-rain-man-kim-peek/
- https://www.youtube.com/watch?v=DLpCfHH1OVU
- http://unitedspinal.org/disability-etiquette/#terminology

<table>
<tr><td></td><td>

- https://naiu.org.ua/inklyuziya-ne-mozhe-buty-odnakovoyu-dlya-vsih-dosvid-izrayilyu/

</td></tr>
<tr><td>Обсяг освітньої компоненти та її тривалість</td><td>90 годин, 3 кредити
<table>
<tr><td>Очна форма навчання:
48 год. аудиторних
3 них 32 годин лекцій
16 годин практичних занять
42 годин самостійної роботи</td><td>Заочна форма навчання:
18 год. аудиторних
3 них 12 годин лекцій
6 годин практичних занять
72 годин самостійної роботи</td></tr>
</table>
</td></tr>
<tr><td>Очікувані результати навчання</td><td>Освітня компонента формує такі загальні (ЗК) та спеціальні компетентності (СК):
ЗК1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.
ЗК3. Здатність генерувати нові ідеї (креативність).
ЗК4. Здатність розв’язувати комплексні проблеми психології на основі системного наукового світогляду та загального культурного кругозору із дотриманням принципів професійної етики та академічної доброчесності
СК1. Здатність виокремлювати, систематизувати та прогнозувати актуальні психологічні проблеми, чинники та тенденції функціонування й розвитку особистості, груп і організацій на різних рівнях психологічного дослідження.
СК2. Здатність планувати та виконувати оригінальні дослідження, досягати наукових результатів, які створюють нові знання у психології та дотичних до неї міждисциплінарних напрямах, та забезпечувати якість виконуваних досліджень.
СК5. Здатність оцінювати рівень власної фахової компетентності, саморозвиватися і самовдосконалюватися протягом життя, підвищувати професійну кваліфікацію, бути професійно мобільним.
СК6. Здатність застосовувати нові технології та інструменти, сучасні цифрові технології, бази даних та інші ресурси, спеціалізоване програмне забезпечення у науковій та викладацькій діяльності.
СК7. Уміння толерувати невизначеність і доводити унікальність власного наукового пошуку в умовах інформаційного / цифрового суспільства
Програмні результати:
РН1. Мати передові концептуальні та методологічні знання щодо обраної для дослідження проблеми у сфері психології / на межі предметних галузей, а також дослідницькі уміння, достатні для проведення наукових і прикладних досліджень на рівні світових досягнень з психології.
РН3. Виокремлювати, систематизувати, розв’язувати, критично осмислювати та прогнозувати значущі психологічні проблеми, формулювати і перевіряти гіпотези, визначати чинники та тенденції функціонування й розвитку особистості, груп і організацій на різних рівнях психологічного дослідження.
РН4. Планувати і виконувати експериментальні та/або теоретичні дослідження з психології та дотичних</td></tr>
</table>

<table>
<tr><td></td><td>міждисциплінарних напрямів із дотриманням норм професійної і академічної етики.
РН6. Критично і системно оцінювати результати власної науково-дослідної роботи і результати інших дослідників у контексті усього комплексу сучасних знань щодо досліджуваної проблеми, визначати перспективи подальших наукових розвідок.
РН8. Визначати свої професійні можливості та завдання підвищення професійної кваліфікації й професійної мобільності.</td></tr>
<tr><td>Ключові слова</td><td>дизонтогенез, загальні, модально специфічні, модально неспецифічні закономірності розвитку, нейровідмінність, нейрорізноманіття, інклюзія, інклюзивно-ресурсний центр, корекція, індивідуальна програма розвитку дитини з особливими потребами, асистент педагога, рівні підтримки</td></tr>
<tr><td>Формат навчання</td><td>Очний (денний), заочний</td></tr>
<tr><td>Види навчальних занять</td><td>лекції, практичні заняття, самостійна робота, індивідуальні консультації</td></tr>
<tr><td>Теми</td><td>СХЕМА ОСВІТНЬОЇ КОМПОНЕНТИ (додається)</td></tr>
<tr><td>Підсумковий контроль, форма</td><td>Екзамен у кінці семестру.
Виставляється на підставі врахування поточної успішності впродовж семестру та на основі складання іспиту у формі тестів</td></tr>
<tr><td>Пререквізити</td><td>Для вивчення освітньої компоненти аспіранти потребують базових знань з дисциплін: загальна психологія, вікова психологія, психологія розвитку, достатніх для сприйняття категоріального апарату та розуміння наукових джерел.</td></tr>
<tr><td>Навчальні методи та техніки, які будуть використовуватися під час викладання курсу</td><td>Лекції з використанням мультимедійних презентацій; проєктно-орієнтоване навчання; дискусії; інтерактивні методи навчання (робота в малих групах/групова робота, мозковий штурм тощо); аналіз ситуаційних завдань (кейс-метод).</td></tr>
<tr><td>Необхідне обладнання</td><td>Мультимедійний проектор, компьютер, динаміки, фліпчарт, папір, маркери</td></tr>
<tr><td>Критерії оцінювання (окремо для кожного виду навчальної діяльності)</td><td>Оцінювання проводиться за 100-бальною шкалою.
• практичні заняття: 70% семестрової оцінки; максимальна кількість балів -35
• колоквіум: 30% семестрової оцінки; максимальна кількість балів – 15

Екзамен - максимальна кількість балів 50
Підсумкова максимальна кількість балів 100

<table>
<tr><td></td><td>Активність</td><td>Оцінювання за одне заняття</td><td>Разом</td></tr>
</table>
</td></tr>
</table>

	Семестр	Відповідь (письмова чи усна) на питання семінару 5 балів – відповідь правильна, змістовна, логічно побудована, включає практичні приклади, ґрунтується на прочитаних наукових публікаціях 4 бали – відповідь правильна, змістовна, логічно побудована, ґрунтується на прочитаних наукових публікаціях, проте не містить практичні приклади 3 бали – відповідь неповна, недостатньо ґрунтовна, не спирається на наукові факти, проте містить авторські рефлексії 2 бали – відповідь зачитана з конспекту (підручника, статті тощо). В 2 бали оцінюється вагоме доповнення до відповіді, 1 бал – відповідь нелогічна, непостідовна, містить помилки 0 балів – відповідь відсутня	5 балів	5*7 – 35 балів
		Колоквіум (або письмова робота за визначеною темою) 5 балів оцінюється зміст доповіді – логічний, послідовно викладений, ґрунтовний, огляд всіх запропонованих джерел, має вступну та підсумкову частину та авторські рефлексії; 5 балів оцінюється презентація – відповідність змісту, доречність ілюстрацій; 3 бали оцінюється відповідь студента на запитання (3 - повна, 2 -недостатньо повна, 1 -неповна, 0-відсутня); 2 бали – студент вклався у визначений час, 1 бал – не встиг підсумувати, 0 балів – не встиг викласти основні положення доповіді.	15 балів	15 балів
				50 балів
	Іспит	Іспит	2 бали	2*25 тестових питань – 50 балів
		Разом		100 балів

Шкала оцінювання: національна та ЄКТС

Оцінка ЄКТС	Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
A	90 – 100	відмінно	зараховано
B	81-89	добре	
C	71-80		
D	61-70	задовільно	
E	51-60		
FX	21-50	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
F	0-20	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

У межах дисципліни передбачено визнання результатів **неформального та/або інформального навчання** за тематикою курсу шляхом зарахування оцінки за колоквіум. Визнання та зарахування результатів такого навчання здійснюється відповідно до Порядку https://surl.li/kemsck на підставі поданих здобувачем підтвердних матеріалів (сертифікату, програми курсу тощо).

Як неформальне/інформальне навчання можуть бути зараховані результати проходження онлайн-курсів питань психологічного супроводу осіб з особливими потребами, наприклад, *онлайн-курси платформи Prometheus* за умови відповідності їх змісту тематиці дисципліни.

Політика щодо академічної доброчесності. Львівський національний університет імені Івана Франка плекає фундаментальні цінності академічної доброчесності: Чесність, Довіра, Справедливість, Повага та Відповідальність. Кожен учасник освітнього процесу в Університеті несе персональну відповідальність за дотримання академічної доброчесності. Виявлення ознак академічної недоброчесності в письмовій роботі аспіранта є підставою для її незарахуванння викладачем, незалежно від масштабів плагіату чи обману. Політика академічної доброчесності є принципово важливою – в Університеті діє «Положення про забезпечення академічної доброчесності у Львівському національному університеті імені Івана Франка»,

	розміщено за покликанням: https://lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2019/06/reg_academic_virtue.pdf У кожному сумнівному випадку, де здобувач невпевнений щодо доброчесного використання наукових матеріалів, необхідно проконсультуватись щонайменше з одним викладачем. Жодні форми порушення академічної доброчесності не толеруються. **Політика щодо відвідування**. Відвідування занять є обов'язковим. За об'єктивних причин (наприклад, хвороба, міжнародне стажування, індивідуальний графік, карантин, воєнні дії) навчання може відбуватись в асинхронному форматі, за умови попереднього інформування викладача про неможливість відвідати заняття. Здобувачі зобов'язані дотримуватися усіх строків, визначених для виконання усіх видів робіт, передбачених освітньою компонентою. **Література.** Уся література, яку студенти не зможуть знайти самостійно, буде надана викладачем виключно в освітніх цілях без права її передачі третім особам. Студенти заохочуються до використання також й іншої літератури та джерел, яких немає серед рекомендованих.
Питання до екзамену	1. Предмет та завдання спеціальної психології. 2. Галузі спеціальної психології. 3. Міжпредметні зв'язки спеціальної психології з іншими науками. 4. Історія розвитку спеціальної психології в Європі, США. 5. Історичні етапи розвитку спеціальної психології в Україні. 6. Діяльність Лікарсько-педагогічного інституту (м. Київ) під керівництвом І.О. Сікорського. 7. Внесок Л.С. Виготського у розробку дефектології та спеціальної психології. 8. Внесок І.О. Соколянського у розвиток тифлосурдопедагогіки. 9. Сучасна проблематика спеціальної психології в Україні. 10. Сучасний етап розвитку спеціальної психології: від ізоляції до інтеграції та інклюзії. Досягнення та пріоритети. 11. Процес компенсації та резервні можливості вищої нервової діяльності. 12. Розуміння компенсації на різних рівнях (біологічному, психологічному, психосоціальному, соціальному); 13. Поняття «зона актуального розвитку», «зона найближчого розвитку». 14. Розуміння норми та аномалії у психофізичному розвитку особистості. Умови нормотипового розвитку. 15. Концепція нейродиверситивності. 16. Складна структура дефекту. Перетворення «мінусу» дефекту в «плюс» компенсації. 17. Основні параметри аналізу та основні форми дизонтогенезу. 18. Закономірності дизонтогенезу (загальні, модально-специфічні, модально неспецифічні). 19. Критичні періоди та чинники порушення психофізичного розвитку (внутрішньоутробний період, пологи, критичні періоди новонародженого). Ендогенні (хромосомні та генні аберації), екзогенні (фізичні, хіміко-біологічні) чинники порушення внутрішньоутробного розвитку.

	20. Чинники, пов’язані із протіканням пологів 21. Чинники, пов’язані з періодом раннього дитинства: хвороби, перенесенні в ранньому дитинстві (менінгіт, енцефаліт, кір, скарлатина тощо); інтоксикації, зокрема, лікарськими препаратами; травматичні ураження, зокрема, черепно-мозкові травми, пухлинні процеси, хронічні соматичні захворювання. 22. Психосоціальні та психологічні чинники найближчого соціального оточення, які можуть ускладнювати порушений розвиток. 23. Принципи психологічної діагностики дітей з особливими потребами. 24. Методи психологічної діагностики дітей з особливими потребами (спостереження, опитування, метод катамнестичної бесіди, експеримент, тестування, аналіз продуктів діяльності). 25. Вимоги до складання психолого-педагогічного заключення та основні його складові. 26. Психологічний супров учнів та студентів з особливими освітніми потребами. Основні напрямки виховання і навчання осіб з особливими потребами. 27. Інклюзивний освітній простір. 28. Єдиний дизайн фізичного простору та його роль для інклюзії 29. Асистент вчителя, асистент дитини – особливості та умови роботи, функції. 30. Індивідуальна програма розвитку дитини. 31. Причини порушення слуху. Класифікація порушень слуху, групи осіб з вадами слуху. 32. Закономірності психічного розвитку нечуючих і слабочуючих дітей. 33. Особливості психофізичного розвитку осіб з вадами слуху 34. Засади корекційно-розвивальної роботи із дітьми, які мають вади слуху. 35. Класифікація порушень зорової функції та причини її виникнення. 36. Закономірності психофізичного розвитку дітей з вадами зору. 37. Особливості психофізичного розвитку дітей з вадами зору. 38. Компенсаторні можливості. дітей з вадами зору 39. Соціально-психологічна адаптація дітей з порушеннями зору. 40. Чинники порушення мовлення та класифікації мовленнєвих вад (види усних мовленнєвих порушень, види письмових мовленнєвих порушень. 41. Особливості психофізичного розвитку дітей з вадами мовлення. 42. Супровід дитини з вадами мовлення. Корекція мовленнєвих і немовленнєвих порушень у дітей з вадами мовлення. 43. Використання ігор у корекційній роботі із дітьми з вадами мовлення. 44. Етіологія вад ОРА та категорії дітей з важкими порушеннями опорно-рухового апарату. 45. Особливості психофізичного розвитку осіб з порушенням опорно-рухового апарату. 46. Особливості психофізичного розвитку дитини з ДЦП. 47. Бар’єри у спілкуванні, які виникають у дітей з вадами ОРА.

	48. Порушення інтелектуального розвитку, основні діагностичні ознаки, диференційна діагностика з іншими видами дизонтогенезу. 49. Порушення інтелектуального розвитку. Класифікації. Особливості психофізичного розвитку дитини з когнітивною недостатністю. 50. Сутність і зміст поняття «затримка психічного розвитку», фактори ЗПР дитини. 51. Класифікація форм затримки психічного розвитку та її рівнів.Особливості психофізичного розвитку дітей зі ЗПР. 52. Основні способи корекції і реабілітації дітей із ЗПР. 53. Проблеми психолого-педагогічного супроводу дітей із ЗПР. 54. Історичні аспекти становлення теорії аутизму. 55. Етіологія розладів аутичного спектру. 56. Класифікація розладів аутистичного спекрту. 57. Рання діагностика аутизму. 58. Особливості психофізичного розвитку аутистичних дітей. 59. Складання індивідуальної програми розвитку дитини в спектрі. 60. Засади психологічної роботи з батьками аутистичної дитини. 61. Особливості корекційної роботи з дитиною з РАС. 62. Техніки ,які застосовуються під час терапії сенсорних розладів дітей з РАС. 63. Особливості роботи з аутистичною дитиною за методом Шоплера. 64. Застосування програми TEACCH для адаптації аутистичних дітей. 65. Застосування методу відео тренінгу для допомоги родинам аутистичних дітей. 66. Психолого-педагогічний супровід аутистичної дитини в інклюзивному класі. Загальні положення та досвід роботи. Метод підтримувальної комунікації як метод налагодження продуктивної взаємодії з дітьми-аутистами; PECS (Picture Exchange Communication System) – альтернативна система комунікації з дітьми з розладами аутистичного спектру. 67. Когнітивно-поведінковий підхід у супроводі дітез з РАС. Прикладний аналіз поведінки. 68. Поняття про Розлад дефіциту уваги з гіперактивністю як про нейропсихіатричний розлад. 69. Чинники виникнення РДУГ. 70. Патогенез та симптоматикаРДУГ. 71. Симпоми РДУГ, пов’язані з недостатньою зрілістю лобної кори розлад імпульс-контролю; розлад прогнозування, планування та самоорганізації поведінки; розлад контролю уваги та аналізу інформації; розлад контролю емоцій; розлад контролю над власною руховою активністю, регулюванням процесів збудження/гальмування, розлад контролю емоцій. 72. Вікова динаміка РДУГ. 73. Діагностика. Труднощі діагностики РДУГ. Особливості проведення діагностичного обстеження. Коморбідні розлади супутні до РДУГта вірогідні механізми їхнього виникнення. Диференційна

	діагностика при РДУГ. 74. Моделі допомоги дітям з РДУГ. Супровід дитини з в системі інклюзивної освіти в загальній школі. 75. Супровід сімей із дітьми, яким діагностовано Розлад дифіциту уваги з гіперактивністю. 76. Селективний мутизм. Супровід дітей із селективним мутизмом. 77. Сепараційна тривога. Супровід дітей з тривожним розладом. 78. Тикозний розлад. Основні засади психолого-педагогічної допомоги дитині з тикозним розладом.
Опитування	Анкету-оцінку з метою оцінювання якості курсу буде надано по завершенню курсу.

Додаток 1 (Схема освітньої компоненти)

Тиж. / дата / год.-	Тема, план, короткі тези	Форма діяльності (заняття)* лекція, самостійна, дискусія, групова робота)	Література. Ресурси в інтернеті	Завдання, год	Термін виконання
Перший тиждень 12.09.23	**Тема 1. Спеціальна психологія як галузь наукового знання** Предмет та завдання спеціальної психології. Спеціальна психологія як відгалуження дефектології та як самостійна галузь наукового знання. Основні категорії спеціальної психології.	Лекція, презентація до лекції, 2 години (ДФН), 1 год (ЗФН)	1. Гошовська Д.Т. Спеціальна психологія та методика педагогічно-корекційного тренінгу: [навчально-методичний посібник] / Д.Т.Гошовська. - Луцьк, 2011. – С.6-20 2. Лалак Н.В. Особливості психолого-педагогічного супроводу дітей з обмеженими можливостями в умовах інклюзії // Психологія: теорія і практика. Мукачево-Київ, РВВ МДУ, 2019. № Вип.1(3). С.100-107 3. Кобильченко, В. (2020) Спеціальна психологія. Київ : ВЦ «Академія». 4. Пєтухова, І. О., Заушнікова, М. Ю. (2022). Спеціальна психологія : навчальний посібник. Ірпінь : Державний податковий університет.	1) Обґрунтуйте необхідність психологічної допомоги дітям з особливими потребами та проаналізуйте умови підвищення її ефективності (на основі аналізу публікацій) 2) Внесок І.О. Сікорського, Л.С. Виготського, І.О. Соколянського в розвиток соціальної психології та дефектології (на основі аналізу публікацій) Схема аналізу публікацій: ✓ Основні ідеї автора; ✓ Основні висновки, актуальність підсумків у сьогоденні; ✓ Практична значущість висновків – як можна застосувати в роботі практикуючого психолога; ✓ Наукова значущість –	Завдання до наступного практичного заняття (другий тиждень)
Другий тиждень 19.09.23	**Тема 2. Історія розвитку спеціальної психології: від ізоляції до інклюзії** Становлення спеціальної психології в Європі та США. Історичні нариси становлення спеціальної психології в Україні. Діяльність Лікарсько-педагогічного інституту (м. Київ) під	Лекція, презентація до лекції, 2 години (ДФН), 1 год (ЗФН)	1. Актуальні проблеми навчання та виховання людей з особливими потребами: зб. наукових праць. — К.: Університет «Україна», 2010. – № 7(9). – 561 с. 2. Бондар Є.О. Виховання осіб з психофізичними вадами як соціальна проблема / Є.О. Бондар // Актуальні проблеми навчання та виховання людей з особливими потребами: зб. наук. пр. — К.: Університет "Україна", 2004. 3. Бондар В.І., Золотоверх. Історія олігофренопедагогіки: Підручник. – К.: Знання, 2007. – 375 с. 4. Бондар В.І. Проблеми корекційного навчання у спеціальній педагогіці: Навч. посіб. – К.: Наш час, 2005. – 176 с. 5. Єфіменко Н. І.П.Соколянський: віхи життя і		

	керівництвом І.О. Сікорського. Внесок Л.С. Виготського у розробку дефектології та спеціальної психології. Внесок І.О. Соколянського у розвиток тифлосурдопедагогіки. Сучасний етап розвитку спеціальної психології: від ізоляції до інтеграції та інклюзії. Досягнення та пріоритети.		педагогічної творчості // Дефектологія. – 1998. – №3. – 52 – 55 С. 6. Соколянський Іван Опанасович (1889-1960) – засновник вітчизняної педагогіки сліпоглухонімих (тифлосурдопедагогіки) // Педагогічна Харківщина.Довідник. Харків, 1997. С. 130-131. 7. Соколянський Іван Опанасович //Українські лікарі. Бібліографічний довідник. Кн.3. Учасники національно-визвольної боротьби й українського державотворення, репресовані та реабілітовані лікарі України. Львів, 2008. – С.191-193 8. Хохліна О.П. Виготський Л.С. про розвиток розумово відсталих дітей / О.П. Хохліна // Педагогіка і психологія. — 1997. — № 2 (15). — С. 186-193. 9. Lapon L. Mass murderers in white coats: psychiatric genocide in Nazi Germany and the United States. — 1st ed. — Springfield: Psychiatric Genocide Research Institute. — 1986. — 291 p.	перспективи для подальших наукових розвідок, на основі даної роботи; Вимоги до оформлення (у випадку дистанційної письмової роботи): Текстовий документ Word, шрифт -Times New Roman, кегль 14, інтервал 1,5, поля 2*2*2*2,вирівнювання за шириною. Обсяг – 2-3 ст.	
Другий тиждень 21.09	**Тема 1. Спеціальна психологія як галузь наукового знання. Тема 2. Історія розвитку спеціальної психології: від ізоляції до інклюзії**	Практичне заняття, опитування, Презентація, 2 години (ДФН)	✓ Зубрицька А. А. Внесок Льва Семеновича Виготського у процес корекції і розвитку дітей з інтелектуальною недостатністю [Електронний ресурс] / А. А. Зубрицька // Довкілля та здоров'я. - 2014. - № 2. - С. 75-79. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/dtz_2014_2_16 ✓ Дічек, Н. П. Київський лікарсько-педагогічний інститут (1904-1914) – провісник вітчизняних спеціальних закладів освіти для дітей з вадами розвитку і поведінки. Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка. 2007. (35). С. 54-61. http://eprints.zu.edu.ua/2108/1/5.pdf ✓ Ганіткевич Я. Соколянський Іван – видатний психоневролог, організатор Інституту дефектології в Харкові, професор медичного інституту, засновник оригінального методу навчання дітей з втратою зору і слуху, двічі арештований органами НКВД. - Режим доступу: https://ntsh.org/node/486	2 години 1) Обґрунтуйте необхідність психологічної допомоги дітям з особливими потребами та проаналізуйте умови підвищення її ефективності (на основі аналізу публікацій) 2) Внесок І.О. Сікорського, Л.С. Виготського, І.О. Соколянського в розвиток соціальної психології та дефектології (на основі аналізу публікацій) Схема аналізу публікацій: ✓ Основні ідеї автора;	

				✓ Основні висновки, актуальність підсумків у сьогоденні; ✓ Практична значущість висновків – як можна застосувати в роботі практикуючого психолога; ✓ Наукова значущість – перспективи для подальших наукових розвідок, на основі даної роботи; Вимоги до оформлення (у випадку дистанційної письмової роботи): Текстовий документ Word, шрифт -Times New Roman, кегль 14, інтервал 1,5, поля 2*2*2*2,вирівнювання за шириною. Обсяг – 2-3 ст.	
Третій-четвертий тиждень 26.09 30.10	**Тема 3. Загальна характеристика розладів психофізичного розвитку та їх причини** Розуміння норми та патології у психофізичному розвитку особистості. Поняття про нормальний та порушений розвиток. Умови нормотипового	Лекція, презентація до лекції, 2 години (ДФН), 1 год (ЗФН)	1. Кобильченко, В. (2020) Спеціальна психологія. Київ : ВЦ «Академія». 2. Островська К.О. Аутизм: проблеми психологічної допомоги. Навчальний посібник, 2006. – Львів: Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка. – 110 с. 3. Пєтухова, І. О., Заушнікова, М. Ю. (2022). Спеціальна психологія : навчальний посібник. Ірпінь : Державний податковий університет.	1) Сучасне уявлення про норму індивідуального розвитку (статистична, функціональна, ідеальна норма). 2) Проаналізувати клінічну картину, етіологію та патогенез порушеного розвитку на прикладі окремого випадку. Вказати тип дизонтогенезу, виокремити ймовірні чинники дизонтогенезу	Завдання до наступного практичного заняття, До четвертого тижня.

	розвитку за О.Р. Лурією. Основні параметри аналізу та основні форми. Закономірності дизонтогенезу (загальні, модально-специфічні, модально неспецифічні). Критичні періоди та чинники порушення психофізичного розвитку (внутрішньоутробний період, пологи, критичні періоди новонародженого). Ендогенні (хромосомні та генні аберації), екзогенні (фізичні, хіміко-біологічні) чинники порушення внутрішньоутробного розвитку. Чинники, пов'язані із протіканням пологів. Чинники, пов'язані з періодом раннього дитинства. Психосоціальні – психологічні та чинники найближчого соціального оточення, які можуть ускладнювати порушений розвиток.			(робота в групі на занятті). 3) Тема для дискусії: Можливості перинатального та дитячого паліативного супроводу - альтернативне вирішення морально-етичної, соціально-психологічної, економічно-правової проблеми перреривання вагітності у випадку високої вірогідності складних внутрішніх вад розвитку дитини?	

Четвертий тиждень 5.10	**Тема 3. Загальна характеристика розладів психофізичного розвитку та їх причини.**	Практичне заняття, опитування, Презентація 2 год (ДФН), 2 год (ЗФН)	• Кобильченко, В. (2020) Спеціальна психологія. Київ : ВЦ «Академія». • Островська К.О. Аутизм: проблеми психологічної допомоги. Навчальний посібник, 2006. – Львів: Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка. – 110 с. • Пєтухова, І. О., Заушнікова, М. Ю. (2022). Спеціальна психологія : навчальний посібник. Ірпінь : Державний податковий університет.	2 години 4) Сучасне уявлення про норму індивідуального розвитку (статистична, функціональна, ідеальна норма). 5) Проаналізувати клінічну картину, етіологію та патогенез порушеного розвитку на прикладі окремого випадку. Вказати тип дизонтогенезу, виокремити ймовірні чинники дизонтогенезу (робота в групі на занятті). 6) Тема для дискусії: Можливості перинатального та дитячого паліативного супроводу - альтернативне вирішення морально-етичної, соціально-психологічної, економічно-правової проблеми переривання вагітності у випадку високої вірогідності складних внутрішніх вад розвитку дитини?	
П'ятий тиждень 10.10.	**Тема 4. Діагностика відхилень у психофізичному розвитку** Принципи	Лекція, презентація до лекції, 2 години (ДФН), 1 год (ЗФН)	1. Гошовська Д.Т. Спеціальна психологія та методика педагогічно-корекційного тренінгу: [навчально-методичний посібник] / Д.Т.Гошовська. - Луцьк, 2011. – С.71-86. 2. Хоменко С.О. ЛОГОПЕДИЧНЕ ОБСТЕЖЕННЯ В		

	психологічної діагностики дітей з особливими потребами. Методи психологічної діагностики дітей з особливими потребами (спостереження, опитування, метод катамнестичної бесіди, експеримент, тестування, аналіз продуктів діяльності). Вимоги до складання психолого-педагогічного заключення та основні його складові.		СИСТЕМІ КОМПЛЕКСНОГО ВИВЧЕННЯ ДІТЕЙ РАННЬОГО ВІКУ З ПОРУШЕННЯМИ МОВЛЕННЯ – http://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/7815/Homenko.pdf?sequence=1&isAllowed=y		
Шостий тиждень 17.10	**Тема 5. Психологічний супровід дітей з психофізичними порушеннями, напрямки виховання і навчання дітей з особливими потребами.** Бар'єри, які ставить перед людиною інвалідність. Основні напрямки виховання і навчання дітей з особливими потребами. Механізми, принципи та форми інклюзивної освіти. Законодавча база інклюзії. Асистент вчителя.	Лекція, презентація до лекції, 2 години (ДФН), 1 год (ЗФН)	1. Діти з затримкою психічного розвитку та їх навчання: Навчальний посібник для педагогів і шкільних психологів: [Текст] / Т.Д. Ляшенко, Н.А. Бастун, Т.В.Сак. — К.:ІЗМН, 1997. — 128 с. 2. Індекс інклюзії: дошкільний навчальний заклад: Навчально-методичний посібник / Кол. упорядників: Патрикеєва О. О., Дятленко Н. М., Софій Н. З., Найда Ю. М. Під заг. ред. Шинкаренко В. І. — К.: ТОВ «Видавничий дім "Плеяди"», 2013. — 100 с. 3. Інклюзивна освіта. Підтримка розмаїття у класі: практ. посіб. / [Тім Лорман, Джоан Хеппелер, Девід Харві]; пер. з англ. – К.: СПД–ФО Парашин І.С., 2010. – 296 с. 4. Інклюзивна школа: особливості організації та управління: Навчально методичний посібник / Кол. авторів: Колупаєва А. А., Софій Н. З., Найда Ю. М. та ін. За заг. ред. Даниленко Л. І., — К.: 2007. — 128 с. 5. Ковальов В. В. Семіотика й діагностика психічних захворювань у дітей і підлітків: [Текст] / В.В.Ковальов. – М., 1985. —С.48-61. 6. Колупаєва А.А. Досвід реалізації інклюзивної освіти в країнах Європи / Колупаєва А.А. Педагогічні основи	Колоквіум. Організація роботи: студенти працюють над завданням самостійно в малих групах, які завчасно формує викладач. Підсумок роботи студентів – презентація, яку студенти представляють під час практичного заняття. Орієнтовний час доповіді: 10 хв – представлення роботи, 5-10хв – питання-відповіді-обговорення. Група 1. Інклюзивно-ресурсний центр: завдання установи, відмінність від ПМПК (психолого-медико-педагогічної консультації), алгоритм звернення до ІРЦ ІНФОРМАЦІЙНІ ДЖЕРЕЛА • https://mon.gov.ua/ua/dlya-batkiv/karta-irc-ta-zakladiv •	Завдання до наступного практичного заняття, До шостого тижня.

	Асистент дитини. Організація фізичного простору в інклюзивному класі. Організація психолого-педагогічного супроводу. Батьки – експерти з розвитку дитини.		інтегрування школярів з особливостями психофізичного розвитку в загальноосвітні навчальні заклади: Монографія. – К.: Педагогічна думка, 2007 р. – 458 с. 7. Критерії оцінювання досягнень учнів початкових класів з особливими освітніми потребами, які навчаються у загальноосвітніх школах в умовах інклюзії. Довідник науково-дослідницької лабораторії інклюзивної освіти. / Упорядники: Савчук Л.О., Юхимець І.В., Яценюк Л.І. – Рівне: РОІППО, 2012. –330с.	https://nus.org.ua/articles/chym-irts-vidriznyayetsya-vid-pmpk-infografika/ • https://nus.org.ua/articles/pam-yatka-dlya-batkiv-pro-inklyuziyu-na-shho-mayut-pravo-ta-yak-podaty-dokumenty-na-navchannya-infografika/ • https://ircenter.gov.ua/news/view/id/32 Група 2. Команда психолого-педагогічного супроводу дитини: склад команди, основні завдання команди, мониторинг розвитку дитини ІНФОРМАЦІЙНІ ДЖЕРЕЛА http://inclusive.org.ua/команда-супроводу/ https://sqe.gov.ua/yak-organizuvati-yakisnu-robotu-komand/ https://drive.google.com/file/d/1ulVERIZxfsCIEQgXpB_uLwShkwai6-2P/view http://inclusion.org.ua/wp-content/uploads/2019/05/СХОДИНКИ-ІНКЛЮЗІЇ_web.pdf Група 3. Асистент вчителя та асистент дитини: повноваження, функції, компетенції, якими повинні володіти ІНФОРМАЦІЙНІ ДЖЕРЕЛА • https://nus.org.ua/questions/vidpovidayemo-na-zapytannya-yak-organizuvaty-inklyuzyvne-navchannya-v-shkoli-chastyna-4/	

				• https://osvitanova.com.ua/posts/5061-uchytel-asystent-uchytelia-ta-asystent-dytyny-osoblyvosti-vzaiemodii • http://interactive.ranok.com.ua/upload/file/!%20!/Asyctent%20vchytelia%20u%20ZZSO%20z%20inkliuzyvnoiu%20formoiu%20navchannia%20(Kolupaieva%20ta%20in).pdf • https://ircenter.gov.ua/Дослідження_практики_АП_22.02_interactive.pdf Група 4. Концепція «універсальний дизайн» в освіті: зміст, варіанти, можливості, практики застосування в Україні та у світі. ІНФОРМАЦІЙНІ ДЖЕРЕЛА • https://nus.org.ua/articles/yak-zastosovuvaty-pryntsypy-universalnogo-dyzajnu-v-shkoli/ • https://nus.org.ua/wp-content/uploads/2020/06/Dostupnist_ta_universalniy_dizayn.pdf • http://rcpio.ippo.kubg.edu.ua/?p=2414 • http://inclusion.org.ua/wp-content/uploads/2019/05/СХОДИНКИ-ІНКЛЮЗІЇ_web.pdf	
Шостий тиждень 19.10	**Тема 5. Психологічний супровід дітей з**	Практичне заняття, колоквіум 2 год (ДФН),	• https://mon.gov.ua/ua/dlya-batkiv/karta-irc-ta-zakladiv • https://nus.org.ua/articles/chym-irts-vidriznyayetsya-vid-pmpk-infografika/	2 години Колоквіум. Організація роботи: студенти працюють над завданням самостійно в	

	психофізичними порушеннями, напрямки виховання і навчання дітей з особливими потребами.	2 год (ЗФН)	• https://nus.org.ua/articles/pam-yatka-dlya-batkiv-pro-inklyuziyu-na-shho-mayut-pravo-ta-yak-podaty-dokumenty-na-navchannya-infografika/ • https://ircenter.gov.ua/news/view/id/32 • https://mon.gov.ua/ua/news/uryad-zatverdiv-novij-poryadok-organizaciyi-inklyuzivnogo-navchannya-v-zakladah-zagalnoyi-serednoyi-osviti • https://nus.org.ua/articles/rivni-pidtrymky-dlya-ditej-z-oop-shho-zminyuyetsya-ta-yaki-vyklyky/ • https://www.ustnayaistoriya.info/wp-content/uploads/2021/02/inkluzivni-vzdelavani-inspirativni-priklady_A5_web_01_dvojstrany.pdf (один з прикладів, одна стаття) • http://inclusive.org.ua/команда-супроводу/ • https://sqe.gov.ua/yak-organizuvati-yakisnu-robotu-komand/ • https://drive.google.com/file/d/1ulVERIZxfsCIEQgXpB_uLwShkwai6-2P/view • http://inclusion.org.ua/wp-content/uploads/2019/05/СХОДИНКИ-ІНКЛЮЗІЇ_web.pdf • https://nus.org.ua/questions/vidpovidayemo-na-zapytannya-yak-organizuvaty-inklyuzyvne-navchannya-v-shkoli-chastyna-4/ • https://osvitanova.com.ua/posts/5061-uchytel-asystent-uchytelia-ta-asystent-dytyny-osoblyvosti-vzaiemodii • http://interactive.ranok.com.ua/upload/file/!%20!/Asyctent%20vchytelia%20u%20ZZSO%20z%20inkliuzyvnoiu%20formoiu%20navchannia%20(Kolupaieva%20ta%20in).pdf • https://ircenter.gov.ua/Дослідження_практики_АП_22.02_interactive.pdf • https://nus.org.ua/articles/yak-zastosovuvaty-pryntsypy-universalnogo-dyzajnu-v-shkoli/	малих групах, які завчасно формує викладач. Підсумок роботи студентів – презентація, яку студенти представляють під час практичного заняття. Орієнтовний час доповіді: 10 хв – представлення роботи, 5-10хв – питання-відповіді-обговорення. Група 1. Інклюзивно-ресурсний центр: завдання установи, відмінність від ПМПК (психолого-медико-педагогічної консультації), алгоритм звернення до ІРЦ ІНФОРМАЦІЙНІ ДЖЕРЕЛА • https://mon.gov.ua/ua/dlya-batkiv/karta-irc-ta-zakladiv • https://nus.org.ua/articles/chym-irts-vidriznyayetsya-vid-pmpk-infografika/ • https://nus.org.ua/articles/pam-yatka-dlya-batkiv-pro-inklyuziyu-na-shho-mayut-pravo-ta-yak-podaty-dokumenty-na-navchannya-infografika/ • https://ircenter.gov.ua/news/view/id/32 Група 2. Команда психолого-педагогічного супроводу дитини: склад команди, основні завдання команди, мониторинг розвитку дитини ІНФОРМАЦІЙНІ ДЖЕРЕЛА http://inclusive.org.ua/команда-супроводу/ https://sqe.gov.ua/yak-	

			• https://nus.org.ua/wp-content/uploads/2020/06/Dostupnist_ta_universalniy_dizayn.pdf • http://rcpio.ippo.kubg.edu.ua/?p=2414 • http://inclusion.org.ua/wp-content/uploads/2019/05/СХОДИНКИ-ІНКЛЮЗІЇ_web.pdf	organizuvati-yakisnu-robotu-komand/ https://drive.google.com/file/d/1ulVERIZxfsCIEQgXpB_uLwShkwai6-2P/view http://inclusion.org.ua/wp-content/uploads/2019/05/СХОДИНКИ-ІНКЛЮЗІЇ_web.pdf Група 3. Асистент вчителя та асистент дитини: повноваження, функції, компетенції, якими повинні володіти ІНФОРМАЦІЙНІ ДЖЕРЕЛА • https://nus.org.ua/questions/vidpovidayemo-na-zapytannya-yak-organizuvaty-inklyuzyvne-navchannya-v-shkoli-chastyna-4/ • https://osvitanova.com.ua/posts/5061-uchytel-asystent-uchytelia-ta-asystent-dytyny-osoblyvosti-vzaiemodii • http://interactive.ranok.com.ua/upload/file/!%20!/Asyctent%20vchytelia%20u%20ZZSO%20z%20inkliuzyvnoiu%20formoiu%20navchannia%20(Kolupaieva%20ta%20in).pdf • https://ircenter.gov.ua/Дослідження_практики_АП_22.02_interactive.pdf Група 4. Концепція «універсальний дизайн» в освіті: зміст, варіанти, можливості, практики застосування в Україні та у	

				світі. ІНФОРМАЦІЙНІ ДЖЕРЕЛА • https://nus.org.ua/articles/yak-zastosovuvaty-pryntsypy-universalnogo-dyzajnu-v-shkoli/ • https://nus.org.ua/wp-content/uploads/2020/06/Dostupnist_ta_universalniy_dizayn.pdf • http://rcpio.ippo.kubg.edu.ua/?p=2414 • http://inclusion.org.ua/wp-content/uploads/2019/05/СХОДИНКИ-ІНКЛЮЗІЇ_web.pdf	
Сьомий – восьмий тиждень 24.10 31.10	**Тема 6. Особливості розвитку, навчання та виховання осіб з розладами спектру аутизму** Історичні аспекти становлення теорії розладів аутистичного спектру (РАС). Етіологія , розладів аутичного спектру. Класифікація аутизму в системі МКХ-10-11. Діагностичні критерії, рання діагностика РАС. Особливості психофізичного розвитку аутистичних дітей. Складання індивідуальної програми розвитку	Лекція, презентація до лекції, 4 години (ДФН), 2 год (ЗФН)	1. Островська К.О. Аутизм: проблеми психологічної допомоги. Навчальний посібник, 2006. – Львів: Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка. – 110 с. 2. Путівник для батьків дітей з особливими освітніми потребами: Навчально-методичний посібник / За заг. ред. Колупаєвої А.А. – К.: – ТОВ ВПЦ «Літопис –ХХ» - 2010. 3. Романчук О. Розлади спектру аутизму в запитаннях та відповідях / Олег Романчук – Львів : Колесо, 2010. – 168 с. 4. Романчук О. Дорога любові. – Львів, 2001. 5. Скрипник Т. В. Інтеграційний літній табір: простір розвитку дітей з аутизмом / Т. В. Скрипник, Г. М. Хворова, Г. Г. Смоляр. – К.: ПВП «Задруга», 2007. – 96 с. 6. Скрипник Т. В. Феноменологія аутизму: монографія / Т. В. Скрип-ник. – К.: Фенікс, 2010. – 368 с. 7. Bettelheim, B. The empty fortress: infantile autism and the birth of self. London: Collier-Mc.Clelland, R.J., Eure, D.G. Central conduction time in childhood autism // British Journal of Psychiatry. – 1992. – № 160. – P.659–663.	1) Проаналізуйте проблематику вивчення етиології РАС, труднощі діагностики РАС за поданими джерелами: ✓ Генетичні передумови РАС https://outfund.ru/osnovy-genetiki-autizma/?_ga=2.237658048.19396523.1637247850-1765946849.1637247850 ✓ Bargiela S, Steward R, Mandy W. The Experiences of Late-diagnosed Women with Autism Spectrum Conditions: An Investigation of the Female Autism Phenotype. J Autism Dev Disord. 2016 Oct;46(10):3281-94. doi: 10.1007/s10803-016-2872-8.	Завдання до наступного практичного заняття, до 8 тижня.

	аутистичної дитини. Засади психологічної роботи з батьками аутистичної дитини. Особливості корекційної роботи здітьми аутистичного спектру.			PMID: 27457364; PMCID: PMC5040731. ✓ Альтернативний погляд: Небезпека нейрорізноманітності: чому люди хочуть зупинити пошуки «ліків від аутизму» https://www.spectator.co.uk/article/the-danger-of-neurodiversity- ✓ Акценти у наукових дослідженнях https://www.spectrumnews.org/features/special-report/five-hot-topics-autism-research-2018/ 2) Особливості симптоматики РАС ✓ Розлади часової перспективи в людей з РАС https://autismjournal.help/articles/pochemu-autichnym-detyam-nuzhny-vizualnye-taymery ✓ Розлади сенсорики. Сенсорне перевантаження – неочевидні симптоми. https://autismjournal.help/articles/neochevidnye-simptomy-sensornoy-peregruzki-pri-autizme ✓ Розлади мовлення (стаття в мудл)	

				✓ Алекситимія (стаття мудл) ✓ Власний досвід (статті в мудл, «Трохи про себе. Алекс») 3) Супровід осіб з РАС. ✓ Прикладний аналіз поведінки (стаття, мудл) ✓ Допомога дитині в грі (стаття мудл) ✓ Переглянути відео, що прикріплено до курсу: pecs, pecs 2, альтернативні методи комунікації. Проаналізуйте та прокоментуйте на занятті.	
Восьмий тиждень 2.11	**Тема 6. Особливості розвитку, навчання та виховання осіб з розладами спектру аутизму**	Практичне заняття, опитування, Презентація 2 год ДФН, 2 год ЗФН	1. Борисенко О.М. Концепції і теорії причин виникнення розладу спектра аутизму / О.М. Борисенко, С.В. Музика // Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. Серія психологічна. - 2016. - Випуск 1. - С. 209-217. 2. Вакуленко Ю. В. Переваги та труднощі ранньої діагностики розладів аутичного спектру [Електронний ресурс] / Ю. В. Вакуленко // Міжнар. наук. журн. «Інтернаука». – 2017. – № 13. – С. 65-66. – URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/mnj_2017_13_13 3. Гаврилова А. І. Розвиток сенсорних каналів (слухового, зорового, тактильного) у дітей старшого дошкільного віку з розладами аутистичного спектра засобами іпотерапії [Електронний ресурс] / А. І. Гаврилова // Компетентнісний вимір сучасної освіти: теорія і практика : зб. тез V регіон. наук.-практ. конф. (19 трав. 2017 р., м. Запоріжжя) / МОН України, Департамент освіти і науки ЗОДА, КЗ «Хортиц. нац. навч.-реабілітац. акад.» ЗОР ; за заг. ред. В. В. Нечипоренко. – Запоріжжя, 2017. – С. 142-145 – URL:	2 години 1) Проаналізуйте проблематику вивчення етиології РАС, труднощі діагностики РАС за поданими джерелами: ✓ Генетичні передумови РАС https://outfund.ru/osnovy-genetiki-autizma/?_ga=2.237658048.19396523.1637247850-1765946849.1637247850 ✓ Bargiela S, Steward R, Mandy W. The Experiences of Late-diagnosed Women with Autism Spectrum Conditions: An Investigation of the Female Autism	

			https://cutt.ly/TpwASxB 4. Діти з аутизмом (2017-2019) : бібліографічний список / КЗ «ЗОУНБ» ЗОР, Від. наук. інформації та бібліографії ; [уклад. Ю. Щеглова]. – Запоріжжя : [ЗОУНБ], 2020. – 36 с. – (Діти з особливими освітніми потребами). 5. Зозуля І. Є., Бухрякова М. М. АВА- терапія як один з корекційних методів для роботи з дітьми з аутизмом. International Scientific and Practical Conference "WORLD SCIENCE". 2017. № 10(26), Vol.3. С. 45-50 6. Клочкова Ю. В. Особливості мовлення дітей із розладами аутистичного спектра [Електронний ресурс] / Ю. В. Клочкова // Соціальна та життєва практика в структурі професійної підготовки: теорія і практика : зб. тез Всеукр. наук.-практ. конф. (17 трав. 2018 р., м. Запоріжжя) / МОН України, Держ. наук. установа «Ін-т модернізації змісту освіти» ; Департамент освіти і науки ЗОДА, КВНЗ «Хортиц. нац. навч.-реабілітац. акад.» ЗОР ; за заг. ред. В. В. Нечипоренко. – Запоріжжя, 2018. – С. 109-110. – URL: https://cutt.ly/upqfKUP 7. Островська К.О. Аутизм: проблеми психологічної допомоги. Навчальний посібник, 2006. – Львів: Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка. – 110 с. 8. Путівник для батьків дітей з особливими освітніми потребами: Навчально-методичний посібник / За заг. ред. Колупаєвої А.А. – К.: – ТОВ ВПЦ «Літопис –ХХ» - 2010. 9. Романчук О. Розлади спектру аутизму в запитаннях та відповідях / Олег Романчук – Львів : Колесо, 2010. – 168 с. 10. Романчук О. Дорога любові. – Львів, 2001. 11. Скрипник Т. Ресурси середовища для дітей з аутизмом / Т. Скрипник // Психолог. – 2018. – № 3-4. – С. 84-91 12. Скрипник Т. В. Інтеграційний літній табір: простір розвитку дітей з аутизмом / Т. В. Скрипник, Г. М. Хворова, Г. Г. Смоляр. – К.: ПВП «Задруга», 2007. – 96 с. 13. Генетика аутизму: 7 простих відповідей // Дефектолог. – 2019. – № 5. – С. 29-30. 14. People with Autism Can Read Emotions, Feel Empathy https://www.scientificamerican.com/article/people-with-autism-can-read-emotions-feel-	Phenotype. J Autism Dev Disord. 2016 Oct;46(10):3281-94. doi: 10.1007/s10803-016-2872-8. PMID: 27457364; PMCID: PMC5040731. ✓ Альтернативний погляд: Небезпека нейрорізноманітності: чому люди хочуть зупинити пошуки «ліків від аутизму» https://www.spectator.co.uk/article/the-danger-of-neurodiversity- ✓ Акценти у наукових дослідженнях https://www.spectrumnews.org/features/special-report/five-hot-topics-autism-research-2018/ 2) Особливості симптоматики РАС ✓ Розлади часової перспективи в людей з РАС https://autismjournal.help/articles/pochemu-autichnym-detyam-nuzhny-vizualnye-taymery ✓ Розлади сенсорики. Сенсорне перевантаження – неочевидні симптоми. https://autismjournal.help/articles/neochevidnye-	

			empathy1/?fbclid=IwAR32gHzAZJkxJrbOy8PuIiRdpb022JJqtsoaItQJXWIR-c0OtgRPvl7DnuE 15. The dangers of 'neurodiversity': why do people want to stop a cure for autism being found? https://a4.org.au/node/1956 16. Bargiela S, Steward R, Mandy W. The Experiences of Late-diagnosed Women with Autism Spectrum Conditions: An Investigation of the Female Autism Phenotype. J Autism Dev Disord. 2016 Oct;46(10):3281-94. doi: 10.1007/s10803-016-2872-8. PMID: 27457364; PMCID: PMC5040731.	simptomy-sensornoy-peregruzki-pri-autizme ✓ Розлади мовлення (стаття в мудл) ✓ Алекситимія (стаття мудл) ✓ Власний досвід (статті в мудл, «Трохи про себе. Алекс») 3) Супровід осіб з РАС. ✓ Прикладний аналіз поведінки (стаття, мудл) ✓ Допомога дитині в грі (стаття мудл) ✓ Переглянути відео, що прикріплено до курсу: pecs, pecs 2, альтернативні методи комунікації. Проаналізуйте та прокоментуйте на занятті.	
Девятий тиждень 7.11	**Тема 7. Особливості розвитку, навчання та виховання осіб з розладом дефіциту уваги з гіперактивністю (РДУГ)** Поняття про РДУГ як про нейропсихіатричний розлад. Чинники виникнення РДУГ. Патогенез та симптоматика. Функції лобної кори великих півкуль	Лекція, презентація до лекції, 2години (ДФН), 1 год (ЗФН)	1. Романчук О. Гіперактивний розлад з дефіцитом уваги у дітей. 2. Ферт О. Обдаровані діти з ГРДУ: позитивні сторони та складності у навчанні / О.Ферт // Креативність і творчість. Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Соціологія. Психологія. Педагогіка. – К., 2009. – Темат. вип. № 1. – С. 144–147. 3. Ферт О. Організація середовища та ефективної роботи у класній кімнаті для учнів з ГРДУ / О.Ферт // Дефектологія. – 2009. – Вип. 3. – С. 15–18. 4. Ферт О. Психолого-педагогічні умови підготовки фахівців до роботи з гіперактивними учнями в системі загальноосвітніх закладів України / О.Ферт // Вища освіта України. – К., 2008. – Т.II (9). – С. 572–577. 5. Ферт О. Розвиток соціальних навичок дитини з ГРДУ в	1) Дайте загальне поняття про РДУГта симптоматику розладу. 2) Розкрийте етіологічні фактори виникнення РДУГ. 3) Проаналізуйте, з якими факторами пов'язані труднощі діагностики РДУГ; розвінчайте найбільш поширені міфи про цей розлад. 4) Проаналізуйте зміст відеороліку (https://drive.google.com/file/d/1qklimEg3tvDFaPNftPhpp	До наступного практичного заняття, до десятого тижня

	головного мозку. Симпоми РДУГ, пов'язані з недостатньою зрілістю лобної кори розлад імпульс-контролю. Вікова динаміка розладу. Труднощі діагностики РДУГ. Особливості проведення діагностичного обстеження. Діагностичні критерії РДУГ за системою DSM-V, МКХ 11. Коморбідні розлади супутні до РДУГ та вірогідні механізми їхнього виникнення. Диференційна діагностика. Моделі допомоги дітям з синдромомдефіциту уваги з гіперактивністю. Супровід сімей із дітьми, в яких діагностовано РДУГ. Супровід дитини з РДУГ в системі інклюзивної освіти в загальній школі.		колективі одноліткiв / Ольга Ферт // Rozwój polskiej i ukraińskiej teorii i praktyki pedagogicznej na przestrzeni XIX–XXI wieku.T. 3. Dziecko w teorii i praktyce pedagogicznej. Розвиток польської та української освіти і педагогічної думки (XIX–XX ст.). Т.3. Дитина в педагогічній теорії і практиці. Publikacja sfinansowana przez Instytut Pedagogiki Uniwersytetu Wrocławskiego, Oficyna Wydawnicza ATUT / red. Anna Haratyk, Iryna Myshchyshyn. – Wrocław : Wrocławskie Wydawnictwo Oświatowe, 2014. – S 161–169.	-fQWEhcCNmE/view), зробіть висновок щодо того, як діагноз РДУГ впливає на життя дитини у школі. Запропонуте способи профілактики та подолання подібних проблем.	
Десятий тиждень 14.11	**Тема 8. Особливості розвитку, навчання та виховання осіб з**	Лекція, презентація до лекції, 2 години	1. Боскіс Р.М. Глухі та слабочуючі діти / Р.М.Боскіс. - М., 1963. - 345с. 2. Корольова І.В. Діагностика та корекція порушень		

	порушеннями слуху Причини порушення слуху. Класифікація порушень слуху, групи осіб з вадами слуху. Закономірності психічного розвитку глухих і слабочуючих дітей. Особливості психофізичного розвитку осіб з вадами слуху (порушення моторики, перцептивні особливості, особливості уваги, памяті, мовлення, інтелектуальної сфери, емоційно-вольової сфери, особистісні особливості, особливості міжособистісних взаємин). Складні форми порушень у дітей з вадами слуху. Засади корекційно-розвивальної роботи із дітьми, які мають вади слуху.	(ДФН), 1 год (ЗФН)	слухової функції у дітей раннього віку / І.В. Корольова – СПб., 2005. – 288 с 3. Обухова Т.І. Вплив порушення слуху на психічний розвиток дитини / Т.І.Обухова // Дошкільне виховання аномальних дітей / під ред.Л.П.Носкової.- М, 1993 4. Рау М. Ю. Розвиток уяви глухих дітей засобами образотворчої діяльності // Дефектологія. – 1984. – № 5. 5. Розанова Т.В. Психологія глухих дітей / Розанова Т.В., Соловйов І.М. – М, 1971.-238с. 6. Роюк С. Є. Міжособистісна взаємодія дітей із вадами слуху //Психологічні перспективи. – 2009. – Вип. 14. – С. 135 – 142. 7. Фомічова Л.І. Сурдопедагогіка / Хрестоматія // Л.І. Фомічова. – К.: НПУ імені М.П.Драгоманова, 2003. – 1, 2 тт.		
Десятий тиждень 16.11	**Тема 7. Особливості розвитку, навчання та виховання осіб з розладом дефіциту**	Практичне заняття, опитування, Презентація, 2 год (ДФН)	1. Прокопів Л. Комплексний підхід у вихованні і навчанні гіперактивних дошкільників / Л. Прокопів // Психологія особистості. - 2013. - № 1. - С. 149-156. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Po_2013_1_17	2 години 1) Дайте загальне поняття про РДУГта симптоматику розладу.	

	уваги з гіперактивністю (РДУГ)		2. Романчук, О.І. Гіперактивний розлад з дефіцитом уваги у дітей. Практичне керівництво. Л.: «Крео». 2008. 342 с. 3. Суковський, Є. О. Гіперактивний розлад з дефіцитом уваги у дітей. Порадник для батьків. Л.: «Колесо». 2008. 141 с. 4. Фаласеніді, Т. М. Стратегії навчання і педагогічна підтримка учнів з гіперактивним розладом та дефіцитом уваги в умовах загальноосвітньої школи: методичні рекомендації. Л.: «Свічадо». 2015, 56с. 5. Ферт О. Обдаровані діти з ГРДУ: позитивні сторони та складності у навчанні / О.Ферт // Креативність і творчість. Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Соціологія. Психологія. Педагогіка. – К., 2009. – Темат. вип. № 1. – С. 144–147. 6. Ферт О. Гіперактивна дитина в школі. Стратегії корекції поведінки та академічної успішності. Методичні рекомендації/ Ольга Ферт – Львівський національний університет імені Івана Франка, факультет педагогічної освіти, кафедра корекційної педагогіки та інклюзії, 2017 https://drive.google.com/…/1LtcLHBLKvh_RXYawRqkWCZfTBO…/view 7. Ферт О. Організація середовища та ефективної роботи у класній кімнаті для учнів з ГРДУ / О.Ферт // Дефектологія. – 2009. – Вип. 3. – С. 15–18. 8. Ферт О. Психолого-педагогічні умови підготовки фахівців до роботи з гіперактивними учнями в системі загальноосвітніх закладів України / О.Ферт // Вища освіта України. – К., 2008. – Т.ІІ (9). – С. 572–577. 9. Ферт О. Розвиток соціальних навичок дитини з ГРДУ в колективі однолітків / Ольга Ферт // Rozwój polskiej i ukraińskiej teorii i praktyki pedagogicznej na przestrzeni XIX–XXI wieku.T. 3. Dziecko w teorii i praktyce pedagogicznej. Розвиток польської та української освіти і педагогічної думки (XIX–XX ст.). Т.3. Дитина в педагогічній теорії і практиці. Publikacja sfinansowana	2) Розкрийте етіологічні фактори виникнення РДУГ. 3) Проаналізуйте, з якими факторами пов'язані труднощі діагностики РДУГ; розвінчайте найбільш поширені міфи про цей розлад. 4) Проаналізуйте зміст відеороліку (https://drive.google.com/file/d/1qklimEg3tvDFaPNftPhpp-fQWEhcCNmE/view), зробіть висновок щодо того, як діагноз РДУГ впливає на життя дитини у школі. Запропонуте способи профілактики та подолання подібних проблем.	

			przez Instytut Pedagogiki Uniwersytetu Wrocławskiego, Oficyna Wydawnicza ATUT / red. Anna Haratyk, Iryna Myshchyshyn. – Wrocław : Wrocławskie Wydawnictwo Oświatowe, 2014. – S 161–169. 10. Faraone, S. V., Perlis, R. H., Doyle, A. E. et al. (2005). Molecular genetics of attentiondeficit/hyperactivity disorder. Biological Psychiatryю, 57, 1313-1323. 11. Peles, E., Schreiber, S., Sutzman, A., Adelson, M. (2012). Attention deficit hyperactivity disorder and obsessive-compulsive disorder among former heroin addicts currently in methadone maintenance treatment. Psychopathology, vol. 45, 327-333. 12. Rief, S.F. How to Reach and Teach Children with ADD/ADHD. S.F.: «Jossey-Bass». 2005. 436 p		
Одинадцятий тиждень 21.11	**Тема 9. Особливості розвитку, навчання та виховання осіб з вадами зору** Класифікація порушень зорової функції та причини її виникнення. Закономірності психофізичного розвитку дітей з вадами зору. Особливості психофізичного розвитку дітей з вадами зору. Компенсаторні можливості. Соціально-психологічна адаптація дітей з порушеннями зору.	Лекція, презентація до лекції, 2 години (ДФН), 1 год (ЗФН)	1. Клопота Є. А. Особливості формування "Я-образу" в осіб з вадами зору [Текст] : дис... канд. психол. наук: 19.00.01 / Клопота Євгеній Анатолійович; Харківський держ. педагогічний ун-т ім. Г.С.Сковороди. - Х., 2004. - 182 арк.: рис. - арк. 159-176. 2. Литвак А. Г. Психологія сліпих та слабозорих: навч.посібник [Текст] / А.Г. Литвак. - СПб.: Вид-во РГПУ, 1998. —342с. 3. Тиха Е.В. Корекція психічного розвитку в процесі навчання молодших школярів з аномаліями зору [Текст] : автореф. дис... канд. психол. наук: 19.00.07 / Тиха Еліна Вікторівна; Інститут психології ім. Г.С.Костюка АПН України. - К., 2001. - 19 с.	1) Проаналізувати відео про сліпоглухих трійнят та скласти доповідь на основі наступної схеми: ✓ Які вади розвитку наявні в дітей? Охарактеризуйте структуру порушення в кожному випадку. Які первинні, вторинні вади можна виокремити?. Визначіть тип дизонтогенезу. ✓ Етиологія вад розвитку - які причини порушеного розвитку можна виокремити? ✓ Зазначте особливості розвитку психічних процесів (відчуття та сприймання, памЯть, мислення, мовлення, афективна сфери,	До наступного практичного заняття, до 12 тижня

				міжособові взаємини тощо) притаманні дівчатам? ✓ Порівняйте особливості розвитку дівчаток: які фактори виявилисчя компенсаторними, а які ускладнювали дизонтогенез? ✓ Чи можна назвати реабілітацію та загалом супровід (психолого-медико-педагогічний) успішним? Які основні аспекти реабілітації можна виокремити? ✓ Роль батьків в абілітації: з якими труднощами та психологічними проблемами стикнулися батьки, як їх долали, якої допомоги потребували? 2) Ознайомитисяз програмою розвитку дітей з вадами зору (на вибір студента), яка розміщена на ресурсі: https://mon.gov.ua/ua/osvita/doshkilna-osvita/programi-rozvitku-ditej 3) Переглянути мультфільми для незрячих дітей. Проаналізувати особливості. http://openlife.lviv.ua/inde	

				x.php?option=com_content&view=category&id=58&layout=blog&Itemid=115	
Дванадцятий тиждень 28.11	**Тема 10. Особливості розвитку, навчання та виховання осіб з вадами мовлення** Чинники порушення мовлення та класифікації мовленнєвих вад (види усних мовленнєвих порушень, види письмових мовленнєвих порушень. Особливості психофізичного розвитку дітей з вадами мовлення. Супровід дитини з вадами мовлення. Корекція мовленнєвих і немовленнєвих порушень у дітей з вадами мовлення. Використання ігор у корекційній роботі із дітьми з вадами мовлення.	Лекція, презентація до лекції, 2 години (ДФН), 1 год (ЗФН)	• Начинова О. В. Діагностика дислексії у дітей молодшого шкільного віку / О. В. Начинова, О. О. Траченко // Науковий вісник Південноукраїнського національного педагогічного університету імені К. Д. Ушинського : зб. наук. праць. – Одеса : ПНПУ імені К. Д, Ушинського, 2019. – С. 58-63. • Путівник для батьків дітей з особливими освітніми потребами: Навчально-методичний посібник / За заг. ред. Колупаєвої А.А. – К.: –ТОВ ВПЦ «Літопис –ХХ» - 2010. (Книга 7. Дитина із порушенням мовленнєвого розвитку). • Тищенко В. В. Класифікації порушень мовленнєвого розвитку: сучасний стан, протиріччя та шляхи їх усунення / В. В. Тищенко // Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 19 : Корекційна педагогіка та спеціальна психологія. - 2016. - Вип. 32(2). - С. 165-169. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nchnpu_019_2016_32%282%29__31 • Mascheretti S., DeLuca A., Trezzi V., Peruzzo D., Nordio A., Marino C., Arrigoni F. Neurogenetics of developmental dyslexia: from genes to behavior through brain neuroimaging and cognitive and sensorial mechanisms. Transl. Psychiatry. 2017 Jan 03;7(1):e987 • Hulme C., Snowling M.J. Reading disorders and dyslexia. Curr. Opin. Pediatr. 2016 Dec;28(6):731-735. • Hoeft F., Galaburda A. Many Layers of Dyslexia: Gene Discovery is Just the Beginning. https://dyslexiaida.org/many-layers-of-dyslexia-gene-discovery-is-just-the-beginning/ • Erbeli, F.; Rice, M.; Paracchini, S. Insights into Dyslexia Genetics Research from the Last Two Decades. Brain Sci. 2022, 12, 27. https://doi.org/10.3390/brainsci12010027 • Gialluisi, A., Andlauer, T.F.M., Mirza-Schreiber, N. et al. Genome-wide association study reveals new insights into	1) Проаналізуйте проблематику дислексії в контексті створення спеціальних шрифтів для дислектиків Чи можна вважати що спеціалізовані шрифти допомагатимуть всім особам, що мають дислексію Матеріали для аналізу ✓ Р Грей Шрифт, який допомагає людям з дислексією ✓ https://www.bbc.com/ukrainian/vert fut 42255044 2) В Україні створили шрифти для дислектиків ✓ https://www.ukrinform.ua/rubric society/2791942 v ukraini stvorili srift dla ditej z disleksieu.html 3) Проаналізувати зміст публікації. Виокреміть симптоматику, психологічні проблеми людини з дислексією , можливості компенсації . Чи можна вважати дислексію «даром»? ✓ https://www.the village.com.ua/village/city/city experience/281099	До наступного практичного заняття, до 14 тижня

			the heritability and genetic correlates of developmental dyslexia. Mol Psychiatry 26, 3004–3017 (2021). https://doi.org/10.1038/s41380-020-00898-x	disleksiya 4) Аналіз фільму The Silent Child ✓ https://www.youtube.com/watch?v=2GbxFIVQv8c англійська мова	
Дванадцятий тиждень 30.11	**Тема 8. Особливості розвитку, навчання та виховання осіб з порушеннями слуху. Тема 9. Особливості розвитку, навчання і виховання дитини з вадами зору.**	Практичне заняття, опитування, Презентація, 2 год (ДФН)	• Дитина зі світу тиші: на допомогу батькам нечуючої дитини: науково-методичний посібник / уклад.: Н.А. Зборовська та ін. ; за ред. С.В. Кульбіди — К.: «СПКТБ УТОГ», 2011 — 328 с. (доповнений і доопрацьований) • Квашук О. В. Розвиток уяви дітей з вадами слуху молодшого шкільного віку за допомогою методу глинотерапії [Електронний ресурс] / О. В. Квашук // Наукові записки [Національного університету "Острозька академія"]. Психологія і педагогіка. - 2013. - Вип. 22. - С. 46-50. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nznuoapp_2013_22_12 • Кожушко Г. М. Глухота та туговухість у дітей: причини, діагностика, лікування та профілактика/Г. М. Кожушко, О. А. Прокопович // Медсестринство. - Тернопіль:ДВНЗ "Тернопільський державний медичний університет імені І. Я. Горбачевського МОЗ України", 2017,N N 4.-С.22-24 • Корольова І.В. Діагностика та корекція порушень слухової функції у дітей раннього віку / І.В. Корольова – СПб., 2005. – 288 с. • Литовченко С. В. Дитина з порушенням слуху / С. В. Литовченко, В. В. Жук, О.М. Таранченко — Харків: Вид-во «Ранок», ВГ «Кенгуру», 2018. — 56 с. • Роюк С. Є. Міжособистісна взаємодія дітей із вадами слуху //Психологічні перспективи. – 2009. – Вип. 14. – С. 135 – 142. • Роюк, С. (2019). Психологічні особливості соціалізації дітей молодшого шкільного віку з порушеннями слуху. Збірник наукових праць "Проблеми сучасної	2 години 1) Проаналізувати відео про сліпоглухих трійнят та скласти доповідь на основі наступної схеми: ✓ Які вади розвитку наявні в дітей? Охарактеризуйте структуру порушення в кожному випадку. Які первинні, вторинні вади можна виокремити?. Визначіть тип дизонтогенезу. ✓ Етиологія вад розвитку - які причини порушеного розвитку можна виокремити? ✓ Зазначте особливості розвитку психічних процесів (відчуття та сприймання, памЯть, мислення, мовлення, афективна сфери, міжособові взаємини тощо) притаманні дівчатам? ✓ Порівняйте особливості розвитку дівчаток: які фактори виявилисчя компенсаторними, а які	

			психології", (11). https://doi.org/10.32626/2227-6246.2011-11.%p • Учні початкових класів із порушеннями слуху: навчання та розвиток : навчально- методичний посібник / С.В. Кульбіда, С.В. Литовченко, В.В. Жук, В.В. Литвинова. – Харків : Вид-во «Ранок», 2020. – 144 с. • Войтко В.В. Психолого-педагогічний супровід дітей з вадами зору:[методичний посібник] / В.В. Войтко. – Кропивницький: КЗ «КОІППО імені Василя Сухомлинського», 2017. – 80 с. • Гребенюк Т.М. Соціально-психологічна адаптація інвалідів з вадами зору до навчання у вищих навчальних закладах [Текст] : дис... канд. психол. наук: 19.00.08 / Гребенюк Тетяна Миколаївна; Національний педагогічний ун-т ім. М.П.Драгоманова. - К., 2008. – 215с • Клопота Є. А. Особливості формування "Я-образу" в осіб з вадами зору [Текст] : дис... канд. психол. наук: 19.00.01 / Клопота Євгеній Анатолійович; Харківський держ. педагогічний ун-т ім. Г.С.Сковороди. - Х., 2004. - 182 арк.: рис. - арк. 159-176. • Литвак А. Г. Психологія сліпих та слабозорих: навч.посібник [Текст] / А.Г. Литвак. - СПб.: Вид-во РГПУ, 1998. —342с. • Синьова Є. П. Рельєфно-крапкове письмо сліпих. Шрифт Л.Брайля: навчальний посібник [Текст] / Синьова Є.П. – К.,2003. – 108 с.	ускладнювали дизонтогенез? ✓ Чи можна назвати реабілітацію та загалом супровід (психолого-медико-педагогічний) успішним? Які основні аспекти реабілітації можна виокремити? ✓ Роль батьків в абілітації: з якими труднощами та психологічними проблемами стикнулися батьки, як їх долали, якої допомоги потребували? 2) Ознайомитисяз програмою розвитку дітей з вадами зору (на вибір студента), яка розміщена на ресурсі: https://mon.gov.ua/ua/osvita/doshkilna-osvita/programi-rozvitku-ditej 3) Переглянути мультфільми для незрячих дітей. Проаналізувати особливості. http://openlife.lviv.ua/index.php?option=com_content&view=category&id=58&layout=blog&Itemid=115	
Тринадцятий тиждень 5.12	**Тема 11. Особливості розвитку,**	Лекція, презентація до лекції, 2 години	1. Даніелс Е. Залучення дітей з особливими потребами до системи загальноосвітніх класів /Е. Даніелс, К. Стаффорд. – Львів: Надія, 2000. – 256 с.		

	навчання та виховання дитини з вадами опорно-рухового апарату (ОРА) Етіологія вад опорно-рухового апарату, категорії дітей з важкими порушеннями ОРА. Особливості психофізичного розвитку осіб з порушенням опорно-рухового апарату. Особливості психофізичного розвитку дитини з ДЦП. Бар'єри у спілкуванні, які виникають у дітей з вадами ОРА.	(ДФН)	2. Шевцов А. Г. Освітні основи реабілітології: монографія / А. Г. Шевцов. – К.: МП «Леся», 2009. –483 с. 3. Шульженко Д. І. Корекційні аспекти роботи психопедагога в реабілітаційному просторі України / Д. І. Шульженко. – [Електронний ресурс] http://shodinki.at.ua/publ/materiali_dshulzhenko/ 2-1-0-32		
Чотирнадцятий тиждень 12.12	**Тема 12. Психологічні особливості дітей із порушенням інтелектуальної функції** Поняття розумової неповносправності, основні діагностичні ознаки, диференційна діагностика з іншими	Лекція, презентація до лекції, 2 години (ДФН), 1 год (ЗФН)	1. Дульнєв Г.М. Питання корекції розвитку розумово відсталих дітей у процесі навчання // Психолого-педагогічні основи корекційної роботи в спеціальній школі: Хрестоматія / Г.М.Дульнєв. – Кам'янець-Подільський, 2004. - С.149-152. 2. Кравченко Р. Соціальна робота з розумово відсталими людьми [Текст] / Р.Кравченко. – К.: Соціс, 2001. 3. Петрова В.Г. Проблема навчання і розвитку розумово відсталих дітей у спеціальній психології // Психолого-педагогічні основи корекційної роботи в спеціальній школі: Хрестоматія. – Кам'янець-Подільський, 2004. -	1) Доповідь на тему: чи важливим є перегляд та термінологічні уточнення деяких категорії, зокрема, таких, як «розумова відсталість»? Матеріали для аналізу: ✓ https://www.federalregister.gov/documents/2013/08/01/2013-18552/change-in-terminology-mental-retardation-to-intellectual-	До наступного практичного заняття, до 16 тижня

	видами дизонтогенезу. Класифікації інтелектуальної дисфункції (клініко-генетична, за рівнями прояву, форми недорозвитку за клініко-патогенетичними критеріями М.Певзнер). Особливості психофізичного розвиткудитини з інтелектуальною дисфункцією.		С.61-64. 4. Синьов В.М. Корекція інтелектуальних вад в учнів допоміжної школи // Психолого-педагогічні основи корекційної роботи в спеціальній школі. Хрестоматія. - Кам янець-Подільський, 2004. 5. Хохліна О.П. Психолого-педагогічні основи корекційної спрямованості трудового навчання учнів з вадами розумового розвитку [Текст] /О.П.Хохліна. – К.: Педагогічна думка, 2000.	disability ✓ https://nus.org.ua/articles/yak-pratsyuvaty-z-ditmy-z-intelektualnymy-porushennya-metody-ta-porady-2/ 2) Проаналізуйте інформацію про фетальний алкогольний синдром плоду ФАС та складіть доповідь. Матеріали для аналізу: ✓ https://www.bbc.com/ukrainian/features-50365631 ✓ https://www.umj.com.ua/article/170687/fetalnij-alkogolnij-sindrom-oglyad-literaturi ✓ https://www.fasdhub.org.au/fasd-information/understanding-fasd/what-is-fasd/	
Чотирнадцятий тиждень 14.12	**Тема 10. Особливості розвитку, навчання та виховання осіб з вадами мовлення**	Практичне заняття, опитування, Презентація, 2 год (ДФН)	• Гошовська Д.Т. Спеціальна психологія та методика педагогічнокорекційного тренінгу: [навчально-методичний посібник] / Д.Т.Гошовська. - Луцьк, 2011. – С. 220-236. • Дислексія: як допомогти дитині покращити успішність навчання https://nus.org.ua/articles/dysleksiya-yak-dopomogty-dytyni-pokrashhyty-uspishnist-navchannya/ • Дитина не говорить… Коли час бити на сполох? https://k-s.org.ua/dytyacha_pidlitkova_psykholohiya/dytyna-ne-hovoryt%CA%B9/ • Начинова О. В. Діагностика дислексії у дітей молодшого шкільного віку / О. В. Начинова, О. О. Траченко // Науковий вісник Південноукраїнського національного педагогічного університету імені К. Д. Ушинського : зб. наук. праць. – Одеса : ПНПУ імені К. Д, Ушинського, 2019. – С. 58-63. • Путівник для батьків дітей з особливими освітніми потребами: Навчально-методичний посібник / За заг. ред.	5) Проаналізуйте проблематику дислексії в контексті створення спеціальних шрифтів для дислектиків Чи можна вважати що спеціалізовані шрифти допомагатимуть всім особам, що мають дислексію Матеріали для аналізу ✓ Р Грей Шрифт, який допомагає людям з дислексією ✓ https://www.bbc.com/ukrainian/vert fut 42255044 6) В Україні створили шрифти для дислектиків	

			Колупаєвої А.А. – К.: –ТОВ ВПЦ «Літопис –ХХ» - 2010. (Книга 7. Дитина із порушенням мовленнєвого розвитку). • Тищенко В. В. Класифікації порушень мовленнєвого розвитку: сучасний стан, протиріччя та шляхи їх усунення / В. В. Тищенко // Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 19 : Корекційна педагогіка та спеціальна психологія. - 2016. - Вип. 32(2). - С. 165-169. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nchnpu_019_2016_32%282%29__31 • Mascheretti S., DeLuca A., Trezzi V., Peruzzo D., Nordio A., Marino C., Arrigoni F. Neurogenetics of developmental dyslexia: from genes to behavior through brain neuroimaging and cognitive and sensorial mechanisms. Transl. Psychiatry. 2017 Jan 03;7(1):e987 • Hulme C., Snowling M.J. Reading disorders and dyslexia. Curr. Opin. Pediatr. 2016 Dec;28(6):731-735. • Hoeft F., Galaburda A. Many Layers of Dyslexia: Gene Discovery is Just the Beginning. https://dyslexiaida.org/many-layers-of-dyslexia-gene-discovery-is-just-the-beginning/ • Erbeli, F.; Rice, M.; Paracchini, S. Insights into Dyslexia Genetics Research from the Last Two Decades. Brain Sci. 2022, 12, 27. https://doi.org/10.3390/brainsci12010027 • Gialluisi, A., Andlauer, T.F.M., Mirza-Schreiber, N. et al. Genome-wide association study reveals new insights into the heritability and genetic correlates of developmental dyslexia. Mol Psychiatry 26, 3004–3017 (2021). https://doi.org/10.1038/s41380-020-00898-x	✓ https://www.ukrinform.ua/rubric society/2791942 v ukraini stvorili srift dla ditej z disleksieu.html 7) Проаналізувати зміст публікації. Виокреміть симптоматику, психологічні проблеми людини з дислексією , можливості компенсації . Чи можна вважати дислексію «даром»? ✓ https://www.the village.com.ua/village/city/city experience/281099 disleksiya 8) Аналіз фільму The Silent Child ✓ https://www.youtube.com/watch?v=2GbxFIVQv8c англійська мова	
П'ятнадцятий тиждень 19.12	**Тема 13. Особливості розвитку, навчання та виховання дітей із затримкою психічного розвитку** Сутність і зміст поняття «затримка психічного	Лекція, презентація до лекції, 2 години (ДФН)	1. Гошовська Д.Т. Спеціальна психологія та методика педагогічно-корекційного тренінгу: [навчально-методичний посібник] / Д.Т.Гошовська. - Луцьк, 2011. – С.162-182. 2. Ілляшенко Т.Д. Чому їм важко вчитися? Методичний посібник/ Т. Д. Ілляшенко. – К.: Вид-во „Початкова школа”, 2003. – 128 с. 3. Логвінова І. П., Кучеренко Ю. О. «Корекція розвитку»		

	розвитку», фактори ЗПР дитини. Класифікація форм затримки психічного розвитку та її рівнів.Особливості психофізичного розвитку дітей зі ЗПР. Основні способи корекції і реабілітації дітей із ЗПР. Проблеми психолого-педагогічного супроводу дітей із ЗПР.		Програма з корекційно-розвиткової роботи для підготовчих, 1-4 класів спеціальних загальноосвітніх навчальних закладів для дітей із затримкою психічного розвитку. –Київ, 2016. 4. Ткачук Т. А. Особливості ускладнень затримки психічного розвитку дітей / Т. А. Ткачук, Я. І. Таубе // Молодий вчений. - 2018. - № 1(1). - С. 62-66. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/molv_2018_1%281%29__17		
Самостійне опрацювання теми	**Тема 14. Особливості дизонтогенезу за типом дисгармонії (самостійне опрацювання).** Поняття про психопатію. Фактори виникнення та розвитку психопатій. Характеристика окремих форм психопатій (збудливий, істеричний, параноїдальний, нестійкий, шизоїдний, гальмівний, мозаїчний тип). Механізми динаміки психопатій (компенсація, декомпенсація).		1. Альтернативні методи профілактики негативних соціальних явищ серед молоді / [Процек О.Г., Юсумбелі М.Р., Очередько О.М., Шаповал О.М.] // Вісник Вінницького державного медичного університету. - 2001.- № 2. - С. 572-573. 2. Белінська І.А. Психологічні типи відхилень у розвитку особистості підлітків з алкогольно-залежної сім'ї: автореф дис. на здобуття наук. ступеня канд.псих. наук / І.А. Белінська. - К., 2000. - 18 с. 3. Глубоковських С.В. Психолого-педагогічна корекція девіантної поведінки у підлітків / С.В. Глубоковських // Вісник Вінницького державного медичного університету. - № 8 (1). -2004. - С. 243-245. 4. Сабанадзе І.О. Психокорекція дезадаптації в акцентуйованих підлітків // Проблеми та перспективи розвитку психології в Україні: матер. ІІ з'їзду Товариства психологів України / І.О. Сабанадзе. - К., 1996. - С. 57-58.	Ознайомлення з джерелами, а також з матеріалами лекції (в електронному курсі в мудл)	

	Психопатичні реакції, чинники виникнення та психопрофілактика. Розлади потягів при психопатіях. Патологічне формування особистості, невропатії та відхилення від темпу сексуального розвитку.				
Шістнадцятий тиждень 26.12	**Тема 15. Особливості розвитку, навчання та виховання дитини з емоційними порушеннями.** Поняття про сепараційну тривогу (тривожний розлад у дітей, пов'язаний з розлукою). Клінічна картина, етіологія, коморбідність. Діагностика та терапія. Кросс-культуральні синдроми, дотичні до сепараційної тривоги (самостійне вивчення). Селективний мутизм. Тикозний розлад – зв'язок з емоційною регуляцією в дитячому віці.	Лекція, презентація до лекції, 2 години (ДФН)	1. Вольнова, Л. Чинники виникнення та посилення проявів тривоги у дітей дошкільного віку / Л. Вольнова, Г. Дьоміна // Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 12 : Психологічні науки : зб. наук. праць. - Київ : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2020. - Вип. 9 (54). - С. 32-45. 2. Діагностика та лікування тривожних розладів у дітей і підлітків. https://neuronews.com.ua/ua/archive/2020/9%28120%29/pages-48-54/diagnostika-ta-likuvannya-trivozhnih-rozladiv-u-ditey-i-pidlitkiv#gsc.tab=0 3. Драб Я.М. Тикові розлади у дітей https://neuronews.com.ua/ru/archive/2017/1%2885%29/pages-45-47/tikovi-rozladi-u-ditey#gsc.tab=0 4. Дорофей С. Психолого-педагогічні умови подолання страхів і тривожності у дітей молодшого шкільного віку в умовах пандемії. *Вісник Львівського університету. Серія психологічні науки*. 2020. 6. С. 56–62. 5. Орос М.М., Яцинин Р.Ю. Генералізований тривожний розлад//НейроNews - 2019. – № 5(106). – С. 47 – 52. 6. Марценковський І.А., Дубовик К.В. Тикозні розлади: особливості діагностики та терапевтичні стратегії.		

			НейроNEWS. Неврология и психиатрия. – 2017. – № 2 (86). – С. 31-36. https://neuronews.com.ua/uploads/issues/2017/2(86)/NN17-2_3136_680698744ca4549f27e8068875dcdc7d.pdf 7. Томчук С.М., Томчук М.І. Психологія тривоги, страху та агресії особистості в освітньому процесі: [монографія] / Сергій Михайлович Томчук, Михайло Іванович Томчук. – Вінниця: КВНЗ «ВАНО», 2018. – 200 с. 8. Тривожні розлади. https://k-s.org.ua/anxiety/		
Шістнадцятий тиждень 28.12	**Тема 12. Особливості розвитку, навчання та виховання осіб із порушенням інтелектуальної функції.**	Практичне заняття, опитування, Презентація, 2 год (ДФН)	• Гошовська Д.Т. Спеціальна психологія та методика педагогічно-корекційного тренінгу: [навчально-методичний посібник] / Д.Т.Гошовська. - Луцьк, 2011. –С.132-162. • Дерень О., Пруська А., Рибак Ю. Діти із синдромом Дауна: факти, навчання, допомога. –Київ.: ТОВ «Видавничий дім «Плеяди». 2015 – 21с. • Дульнєв Г.М. Питання корекції розвитку розумово відсталих дітей у процесі навчання // Психолого-педагогічні основи корекційної роботи в спеціальній школі: Хрестоматія / Г.М.Дульнєв. – Кам'янець-Подільський, 2004. - С.149-152. • Кантарьова Н. В. Особливості психологічного втручання в роботі з розумово відсталими дітьми та їх сім'ями / Н. В. Кантарьова // Вісн. Одес. нац. ун-ту. Психологія. - 2009. - 14, вип. 18. - С. 52-57. • Кравченко Р. Соціальна робота з розумово відсталими людьми [Текст] / Р.Кравченко. – К.: Соціс, 2001. • Некраш Л. М. Особливості розвитку дітей із синдромом Дауна у ранньому віці. Теонія та методика навчання. 2019. Вип. 18. Т.3. С. 115-118	3) Доповідь на тему: чи важливим є перегляд та термінологічні уточнення деяких категорії, зокрема, таких, як «розумова відсталість»? Матеріали для аналізу: ✓ https://www.federalregister.gov/documents/2013/08/01/2013-18552/change-in-terminology-mental-retardation-to-intellectual-disability ✓ https://nus.org.ua/articles/yak-pratsyuvaty-z-ditmy-z-intelektualnymy-porushennya-metody-ta-porady-2/ 4) Проаналізуйте інформацію про фетальний алкогольний синдром плоду ФАС та складіть доповідь. Матеріали для аналізу: ✓ https://www.bbc.com/ukrainian/features-50365631 ✓ https://www.umj.com.ua/article/170687/fetalnij-alkogolnij-sindrom-oglyad-	

			• Синьов В.М. Корекція інтелектуальних вад в учнів допоміжної школи // Психолого-педагогічні основи корекційної роботи в спеціальній школі. Хрестоматія. - Кам янець-Подільський, 2004. • Тороп К. С. Освітньо-інтеграційні можливості розумово відсталих учнів: проблеми та перспективи / К. С. Тороп, К. В. Рейда // Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 19 : Корекційна педагогіка та спеціальна психологія. - 2016. - Вип. 32(2). - С. 175-181. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nchnpu_019_2016_32%282%29__33 • Чеботарьова О. В. Дитина із синдромом Дауна / О. В. Чеботарьова, І. В. Гладченко, А. Василенко-ван де Рей, Н. І. Ліщук. — Харків : Вид-во «Ранок», ВГ «Кенгуру», 2018. — 48 с.	literaturi https://www.fasdhub.org.au/fasd-information/understanding-fasd/what-is-fasd/	
Екзамен (ДФН, ЗФН)					